

El 'correu' del Museu de Darmstadt

Hem assistit al trasllat de la famosa taula escriptori d'Henry van de Velde al Museu de les Arts Decoratives de Barcelona, amb motiu de l'exposició temporal *La utilitat del buit*. Amb el Dr. Wolfgang Glüber, conservador del Hessisches Landesmuseum Darmstadt, i amb M.ª José Balcells, conservadora del museu de Barcelona, hem conegut la figura del correu i tots els detalls que envolten el transport d'obres d'art.

Text i fotos: Laura Moreu Reñé, restauradora de mobles

Vista frontal de l'escriptori dissenyat per Henry Van de Velde per a 'Revue blanche'.

El transport de peces de valor històric i artístic ha de seguir un protocol que es programa per tal de protegir les responsabilitats d'un i de l'altre i, per sobre de tot, per salvaguardar la integritat física de la peça. El doctor Wolfgang Glüber, conservador del Hessisches Landesmuseum Darmstadt, es va desplaçar fins a Barcelona per supervisar l'operació de trasllat i muntatge de la taula escriptori, acomplint així la tasca del personatge anomenat *correu*.

Aquesta complicada transacció entre museus està sempre protegida de possibles contratemps amb un model d'assegurança que s'anomena *de clau a clau*. La seva cobertura és total, de la desinstal·lació de la peça a la sala del museu d'origen, passant pels muntatges i els desmuntatges al museu que l'acull, els embalatges, el transport d'anada i tornada, i el del posterior retorn a la seva ubicació inicial.

Després del desembalatge de les peces que

formen la taula, es col·loquen els bucs sobre la tarima d'exposició. Aquests bucs tenen unes clavilles de fusta que fixaran el sobre de la taula. Els operaris del transport aproximen el tauler per enfil·lar bé les clavilles fins que arriben a encaixar amb tots els forats. L'habitació, amb les parets i el terra negres,

Com es pot observar, en aquest escriptori és molt important l'espai que queda al voltant de la matèria.

contrasta amb la tarima circular blanca. El Dr. Glüber fa les seves últimes comprovacions i tanca amb clau el mecanisme mòbil que protegeix i tanca els calaixos dins dels bucs. El transport d'obres d'art requereix una documentació completa que acompanya les

peces en tot el seu periple. A la seva arribada a Barcelona, el correu i la conservadora del MADB, M.ª José Balcells, comproven l'estat de conservació en un mapa de patologies i s'asseguren que no s'hagin sofert desperfectes imprevistos. En el cas que hi fossin, els afegirien al plànol. Ambdues parts signen els documents per fer constar l'estat de conservació en el moment de la instal·lació. L'intercanvi de signatures i totes les comprovacions de l'estat de conservació es repetiran quan s'acabi l'exposició temporal i abans del seu desmuntatge i trasllat al museu de Darmstadt.

Pel que fa a la figura del correu, Balcells ens explica: "En aquest cas, el correu és el conservador del museu, però existeix una tendència cada cop més estesa perquè aquest rol el facin els restauradors. Ells coneixen l'estat de la peça al detall i poden detectar ràpidament si ha passat alguna cosa i, si cal, fer alguna intervenció sobre la peça."

No hi ha dubte que el trasllat i l'assegurança d'aquesta operació ha de ser molt costós. A més, ens interessa saber si hi ha alguna mena de transacció en el préstec de peces de museu. Balcells puntualitza: "Normalment entre museus les peces s'intercanvien sense cap mena de pagament pel mig. En algun cas es pot demanar un petit lloguer. De vegades també succeeix que la peça sol·licitada no està en un estat de conservació adequat per ser exhibida, aleshores el que es demana a la institució que la vol és que assumeixi els costos de restauració, ja que normalment es tracta d'una despesa no prevista. Respecte als costos del trasllat, generalment van a càrrec del museu que sol·licita."

El sentit del buit

L'exposició temporal del MADB *La utilitat del buit* ens desvetlla la importància que té el buit en el disseny amb alguns exemples molt gràfics, però ens és difícil entendre la intenció que hi ha al darrere de la selecció d'aquesta taula escriptori.

Segons Balcells, "al Sr. Uli Marchsteiner, comissari d'aquesta exposició, li interessa molt mostrar la transversalitat que existeix entre disciplines. Creu que tot està relacionat: la filosofia, la física, l'art, etc. Com podem observar, en aquest moble és molt important l'espai que queda al voltant de la matèria. Van de Velde va dissenyar l'escriptori en forma de ronyó tenint en compte que l'espai negatiu que genera és el que permet el seu ús. D'aquesta manera dota la peça d'ergonomia. Per això també ens va agradar la idea d'exposar-lo en una sala buida."

A la mateixa sala trobem un text original de Van de Velde on expressa una tesi que ve molt al cas: «El valor estètic que possibilitarà el punt culminant en harmonia i claredat mental ha de correspondre, juntament amb els contorns positius, també als contorns negatius dels objectes. Aquest és, potser, el descobriment més important de tots els que hem fet!»

El comissari de l'exposició és qui escull les peces i el museu és qui les ha de localitzar i n'ha de gestionar el préstec temporal.

Per a Balcells: "Vam tenir sort, ja que el museu de Darmstadt està fent obres i vam poder fer realitat el seu disseny. Sempre és difícil que un museu deixi una peça estrella de la seva col·lecció com és aquesta."

"En el cas del MADB també és difícil que deixem anar les nostres peces més importants. Valorem cada cas. Per exemple, quan ens van demanar el prototipus de la cadira BKF d'Antoni Bonet, Juan Kurchan i Jorge Ferrari-Hardoy per a l'exposició *Barcelona*

and Modernity, que es va fer a Cleveland i a Nova York, vam creure que tenia molt sentit fer el préstec, ja que els Museus van argumentar molt bé per què necessitaven la nostra peça i no una altra."

Hessisches Landesmuseum Darmstadt i Van de Velde

El doctor Wolfgang Glüber és conservador d'arts aplicades al Hessisches Landesmuseum Darmstadt i també és el responsable de tota la seva col·lecció de peces, des de l'any 1550 fins a les més contemporànies.

Es tracta d'un museu universal que inclou història natural i art. L'apartat d'arts aplicades és només una petita part del seu total. Una de les seves peces estrella és aquest escriptori.

El belga Van de Velde va ser un dissenyador, arquitecte i filòsof que va defensar la idea que totes les arts havien de relacionar-se. Va publicar diversos llibres on argu-

mentava les seves idees sobre l'art. La seva trajectòria com a dissenyador evoluciona del Modernisme fins al Racionalisme. De fet, l'escola d'arts i oficis que va fundar a Weimar avui es considera un dels gèrmens de la posterior Bauhaus.

Glüber deixa clar que "Van de Velde és un personatge molt respectat a Alemanya, malgrat que durant molt temps se'n va tenir poca informació. Aquesta situació ha canviat els darrers anys, ja que existeixen institucions que investiguen en aquest camp, com, per exemple, la Klassik-Stiftung-Weimar."

L'escriptori de la 'Revue blanche'

La publicació *Revue blanche* (1889-1903) va comptar amb la col·laboració dels artistes, músics, literats i polítics més representatius de l'època. Ràpidament es va convertir en el lloc de debat de la França de finals del

El taulell ha d'encaixar amb els dos bucs de calaixos que formen el la taula escriptori. L'operació s'efectua amb especialistes en el transport i el muntatge d'obres d'art.

segle XIX i inicis del XX. En una de les polèmiques més agitades de l'època com va ser el cas Dreyfus, *Revue blanche* es va posar del costat de l'acusat i en contra dels corrents antisemites que començaven a gestar-se a Europa, i que van provocar una important confrontació a la societat francesa.

El Dr. Glüber recorda: "El 1899, el germans Natanson, propietaris de *Revue blanche*, van encarregar a Van de Velde el mobiliari per a les noves sales del Boulevard des Italiens, la seva seu a París. El 1902, l'editor Fasquelle va assumir la direcció de la revista, que tancaria una any més tard, quedant a les seves mans el mobiliari.

El Hessisches Lademuseum i la ciutat de Darmstadt van comprar el mobiliari de la sala del director i del material editorial l'any 1962 al fill de l'editor. Des de la inauguració de l'exposició permanent del Jugendstil, el 1965, s'hi exhibeix aquest mobiliari.

La sala del Jugendstil inclou mobiliari d'artistes d'Art Nouveau —com Gallé—, de la Wiener Werkstätten, de la colònia d'artistes de Darmstadt i del moviment Arts & Crafts, entre altres. Ara el museu està tancat a causa de les obres d'ampliació i remodelació, i la seva reobertura està prevista per al 2012.

Segons explica el doctor Glüber, una anèdota produïda en l'adquisició del mobiliari de *Revue blanche* el 1962 va ser el cas dels cartells que es van trobar al calaix d'una

Fitxa tècnica

Mides: 79,5 x 257,5 x 83 cm

Material: Cos de noguera tenyida i bronze daurat. Tauler aplacat amb noguera i pell (tots dos han estat renovats).

Construcció: La formen dos cossos de calaixos i un tauler massís d'una peça amb encastat de dues peces de pell. Originalment tenia dues làmpades (una a cada costat) i una petita galeria a la zona posterior del tauler, possiblement de bronze daurat. Les peces que falten es van perdre abans de l'adquisició. Se'n pot apreciar un exemple al Germanisches Nationalmuseum Nürnberg.

planera (calaixera de plànols), que es van vendre com un simple extra. Es tractava de dos exemplars originals creats per Pierre Bonnard i Henri Toulouse-Lautrec, que avui dia figuren entre les seves obres mestres més importants. Van ser una mostra de les primeres creacions d'art en cartell.

Com que la taula escriptori va ser un encàrrec tan especial, ens interessa saber si existeixen més escriptoris com aquest o si es tracta d'una peça única: "Van existir almenys quatre peces iguals: la de *Revue blanche*; una altra que va aparèixer a l'exposició de la

Secessió a Munic, l'estiu del 1899 (que avui desconeixem el seu parador); una tercera al Musée d'Orsay de París, i l'altra al Germanisches Nationalmuseum Nürnberg."

"Segons la informació de què dispo, no n'hi ha cap reproducció. Vam tenir una petició fa uns anys, però no vaig aprovar que se'n prenguessin les mides exactes per fer-ne una còpia. D'altra banda, els drets fotogràfics de les creacions de Van de Velde estan gestionats per VG-Bildkunst, i potser també són els responsables de les produccions."

Com es pot observar en les fotografies, els ferratges de bronze daurat de la taula presenten un aspecte mat i enfosquit. És sabut que existeixen diferents opcions a l'hora d'aplicar criteris de restauració i la presentació del bronze potser és un dels temes més discutits.

Glüber ho té clar: "Nosaltres creiem que el mobiliari ha de mostrar la seva història i que totes les parts de l'objecte han d'estar en harmonia. El daurat del metall ha anat desapareixent amb els anys i la fusta ha variat de color. Per tant, la peça s'ha de veure com una unitat. Tampoc no hem restituit les làmpades ni la galeria que tenia l'escriptori perquè no sabíem amb exactitud com eren. En general, crec que les antiguitats no s'haurien de restaurar en excés." ■

Agraïments: Natalia Guillamet i Ana Shelly

El Dr. Glüber mostra a M.ª José Balcells (al centre) i a Carmina Borbonet (a l'esquerra) una de les patologies del tauler per identificar-la en el mapa d'estat de conservació.